

Skælskør d. 26.09.2019

Slagelse Kommune
Miljø, Plan og Teknik
Dahlsvej 3
4220 Korsør

Vedr. Nedrivning af bevaringsværdige bygninger, Teglværksvej 10, 4230 Skælskør.

Arkitektfirmaet John Veje A/S har på vegne af Tystoftefonden ansøgt om tilladelse til nedrivning af en række historiske bygninger, beliggende Teglværksvej 10. Ansøgningen er ledsaget af et grundigt materiale vedr. hovedbygningens bevaringsværdi (SAVE 3), tilstand mm. Hovedbygningen er fra o. 1880, de to øvrige bygninger, der ønskes nedrevet, hævdes at være fra 1930, men synes ældre?

Generelt er der ingen af de tre bygninger, der er i en så dårlig stand, at det i sig selv begrundes en nedrivning. John Veje A/S skriver i materialet, at store driftsomkostninger i forbindelse med hovedbygningen, kombineret med samlingen af fondens aktiviteter i nye bygninger, har overflødiggjort hovedbygningen og – må man formode – de øvrige to bygninger. Det er den primære grund til fondens ønske om at nedrive de gamle bygninger.

Det er velkendt, at funktionstømte bygninger er uforholdsmæssigt dyre i drift. Alligevel vil Kulturmiljørådet argumentere imod en nedrivning af de tre huse på Teglværksvej 10 af flg. grunde:

1. Bygningernes høje bevaringsværdi: 3 iflg. SAVE, dvs. højeste bevaringskategori.
2. Hele anlægget (se luftfoto) udgør et landbrugshistorisk kulturmiljø i sig selv, forstået på den måde, at det var her, Peder Nielsen (1829-1897) grundlagde og udviklede landets første forsøgsstation.

Ad 1: Hovedbygningen er en traditionel længebygning. Grundmuret. Saddeltag. Oprindeligt var bygningen symmetrisk, men den er senere blevet udbygget med flere fag. Det er dog stadig en statelig bygning. Udlængerne er solide, grundmurede bygninger med saddeltag, hvor udhænget er præget af udskårne spær. Den flade bue over dørene synes at indikere, at bygningerne er samtidige med hovedbygningen. Alle bygninger udgør et harmonisk hele, der vidner om stedets historie.

Ad 2: Peder Nielsens personlige historie fra fattig hedebondesøn til statskonsulent rummer en række træk, der er typiske for 1800-tallets politiske, sociale og kulturelle udvikling, især inden for landbruget. Med hjælp fra Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab og Jonas Collin og under påvirkning fra den grundtvigske højskolebevægelse blev P. Nielsen lærer i Flakkebjerg og i Ørslev, hvor han underviste børnene med stort engagement og indførte nye fag i undervisningen, bl.a. naturhistorie. Eleverne hjalp til i skolens have, fik undervisning i havebrug og kunne hjembringe forskellige planter og træer til deres egne haver. I året 1873 rummede skolens have o. 400 forskellige arter af sjældne danske planter. P. Nielsens botaniske interesse gav ham en stor viden om den danske flora generelt, og den førte til videnskabelige studier i enkelte plantefamilier

(bidrag til Flora Danica mm.) Den senere professor i mikrobiologi og forstander for Carlsbergs laboratorium, Emil Chr. Hansen, blev en nær ven af P. Nielsen, og efterhånden kom Nielsen i kontakt med tidens førende botanikere og skrev selv artikler til videnskabelige tidsskrifter. I 1871 udgav han det større værk *Sydvestsjællands Vegetation*. Hans videre forskning gjaldt især ukrudtsplanter, og han holdt mange foredrag i landbrugsforeningerne og skrev en række artikler og bøger om emnet, bl.a. *Ukrudtsplanten Følfod*, 1877. Et foredrag om ukrudtsplanter, som han holdt i Det kgl. Danske Landhusholdningsselskab i 1880, og som skabte stor opsigt og debat, bidrog til, at P. Nielsen blev betragtet som sin tids største autoritet inden for ukrudtsplanter, deres vækst, formering og udryddelse. Med økonomisk støtte fra Landhusholdningsselskabet, herunder ikke mindst fra greverne Castenschiold og Holstein-Holsteinborg, der begge var ledende skikkelser i selskabet, lykkedes det P. Nielsen at forske videre inden for sit felt. En biografi om P. Nielsen, *Peder Nielsen, Statskonsulent*, nævner bl.a. P. Nielsens store betydning for landbruget: "P. Nielsens betydning for det praktiske landbrug var gennemgribende, og det skyldtes ham, at man nu begyndte at dyrke mange nyttige foderplanter, der før var ukendte, og samtidig kunne få anvisninger på behandling af jorden". Videre oplyses det, at Landhusholdningsselskabet indledte forhandlinger med Indenrigsministeriet, hvilket førte til, at der i 1882 blev bevilget honorar til en konsulent i plantekultur under Landhusholdningsselskabet. Dertil kom selskabets årlige aflønning af en medhjælper. Samme år tiltrådte P. Nielsen stillingen som konsulent i Landhusholdningsselskabet med fokus på 3 hovedopgaver: græsmarkernes forbedring, dyrkning af foderplanter og midler til ødelæggelse af ukrudtsplanter. Med øgede bevillinger flyttede P. Nielsen i 1885 sin forsøgsvirksomhed til Tystofte, hvor grev Castenschiold stillede en jordlod til rådighed.

Fig. citat fra ovennævnte biografi kan bidrage til større klarhed om bygningernes historie:

"Forsøgsgården, der blev indviet 1. april 1886, bestod i begyndelsen af en fraskilt parcel på 20 td. land, af fæstegården "Studegård", matr.nr. 7, på Tystofte Mark. På arealet blev der opført de fornødne bygninger til en forsøgsstation, samt en bolig til forsøgslederen. Bygningerne og de 20 td. land blev herefter overdraget P. Nielsen, der nu førte titlen statskonsulent, og hustru, i fæste for livstid, mod en årlig fæsteafgift til Borreby gods på 1000 kr." (...)

Som tiden gik, og forsøgene tiltog i omfang, kneb det med at få plads i ladebygningen, samt til P. Nielsens medarbejdere. I 1888 nedbrændte imidlertid bygningerne på hovedparcellen, den såkaldte "Studegård", og da hele gården samtidig var uden forpagter, anmodede P. Nielsen C.V.B. Castenskiold om at opføre en stor ladebygning på stedet, – at genopføre stuehuset, og overlade ham disse bygninger tillige med 4 td. land vest for Tystofte-Maglebyvej. Dette forslag blev accepteret, med den ændring, at P. Nielsen også overtog 9 td. land øst for vejen, i alt 13 td. land (...)"

Efter P. Nielsens død i 1897 forpagtede staten forsøgsstationen, hvorefter Castenschiold solgte Tystofte Forsøgsstation til staten 1. april 1899 for 50.000 kr.

Forfatteren Zakarias Nielsen fra Øster Stilling skrev sidst i 1880'erne i værket *Danmark i Skildringer og Billeder*: "Når man gæster "Forsøgsgården" på Tystofte Mark, møder øjet her en lys, strålende bondegård, hvor alt er fint og nyt, hvor alt ligger i åbent lys, og taler om pyntelighed og orden. Man er på et sted, hvor praktisk landbrug går hånd i hånd med videnskabelig granskning, og har man først set forsøgsmarken i Tystofte, forstår man, hvorfor videnskabsmænd fra flere

europæiske lande og selv fra Amerika, har kunnet få lyst til at gæste denne, i sin slags, enestående gård”.

I 1886 oprettedes en forsøgsstation i Askov på initiativ af højskoleforstander L Schrøder, i 1890 oprettedes en forsøgsstation i Lyngby, og i 1894 en forsøgsstation i Vester-Hassing, der alle blev lagt ind under P. Nielsens ledelse. Tystofte Forsøgsstation er således landets første, og P. Nielsen har spillet en yderst central rolle i udviklingen af landbrugets forsøgsvirksomhed.

Der har i gavlen på hovedbygningen siddet en mindetavle over P. Nielsen, men den er p.t. fjernet?

I lyset af Tystoftes væsentlige rolle i dansk landbrugshistorie er det uendelig trist, hvis de historiske og i høj grad bevaringsværdige bygninger på Teglværksvej 10 rives ned. Vi vil opfordre Tystoftefonden til i stedet at tildele bygningerne en ny funktion og dermed redde et betydningsfuldt kulturmiljø for eftertiden.